

Leeswijzer Antoon van den Braembussche-De stilte en het onuitsprekelijke

Het boek van Antoon van den Braembussche is om meerdere redenen niet eenvoudig om te lezen. Op pagina 11 waarschuwt hij ons daar al voor: ‘Het unieke van deze tekst is juist de verborgen samenhang, die als een muzikale compositie haar geheimen slechts langzaam en overigens ook nooit geheel prijsgeeft. Afbreuk doen aan deze betovering door het geven van een samenvatting zou enigszins misdadig zijn.'

Met deze leeswijzer ga ik voorbij aan de inhoud van de tekst en vraag aandacht voor de structuur ervan. Vanuit deze structuur ontvouwen zich mogelijke interpretaties van de tekst.

Structuur van de tekst

De auteur doet iets heel bijzonders. Hij deelt zijn teksten op in drie delen: een eerste deel over stilte en een tweede deel over……, ja waarover eigenlijk? Het onuitsprekelijke? Het tussendeel, een derde deel, bevat aforistische teksten over stilte en het onuitsprekelijke. Laten we er eens vanuit gaan dat de auteur zijn tekst als een compositie heeft samengesteld en dat hij nagedacht heeft over de volgorde van die drie delen. En laten we ervan uitgaan dat de tekst zelf aanwijzingen geeft over de betekenis van zijn compositie. Een belangrijke aanwijzing tref ik aan in het vijfde hoofdstuk. Ik neem jullie mee naar het paradoxale denken van de zenmeester Dōgen, waaraan ik [tussen haakjes] de titel van het boek toevoeg:

> ‘De eerste denkbeweging houdt de *bevestiging* in van de identiteit van de tegengestelden [de stilte en het onuitsprekelijke zijn één].
> Een tweede denkbeweging houdt de *ontkenning* van die identiteit in, de erkenning tevens van de uniekheid van beide tegengestelden [de stilte en het onuitsprekelijke zijn verschillend].
> Een derde denkbeweging, op een hoger niveau, die uit de gelijktijdige bevestiging en ontkenning voorkomt, is een eenheid. [Eenheid en verschil van de stilte en het onuitsprekelijke zijn één.] Het is een eenheid die zowel de eenheid als het verschil die uit een dualistisch gezichtspunt voortkomen negeert, een dubbele negatie die leidt tot de uiteindelijke bevestiging die niet langer dualistisch is.
> Het is van belang te beseffen dat het hier om een eenheid gaat waarin alle dingen hun volstrekte uniekheid behouden.’ (pagina 137)

Nog even terug naar de prelude van het boek op pagina 11, waar de auteur zegt dat zijn teksten ‘als het ware momentopnamen zijn uit een innerlijke reis’, waaruit we kunnen opmaken dat de auteur ons een inkijk geeft in zijn eigen mystieke pad/weg naar verlichting, waarin kunst een belangrijke rol heeft gespeeld. Als we de verwijzingen naar kunst even opzij leggen, dan herken ik de drie denkbewegingen uit het denken van zenmeester Dōgen. Het antwoord op de vraag, welke delen bij welke denkbewegingen horen, laat ik aan jullie eigen verbeelding over.

Thema van ons drieluik: Rust

Dat we de kunst niet opzij kunnen leggen, maar in de ervaring van de auteur fundamenteel is voor het mystieke pad of de weg naar verlichting, lezen we in het laatste hoofdstuk:

> ‘*Unio mystica* en verlichting (*satori*) lijken als proces altijd nauw verbonden met een diepgaande crisis, een kijken oog in oog met de afgrond. In de ervaring van het <u>sublieme</u> is, zoals ik eerder al meermaals opmerkte, deze afgrond onlosmakelijk verbonden met de <u>esthetische</u> ervaring.’ (pag 163)
> ‘Alles wat hier voor het voetlicht kwam, is slechts behandeld omdat het de weg vrijmaakt voor het vertoeven in het huidige ogenblik. Van uiterst

groot belang is dat er hier een onmiddellijk, onbemiddeld contact in het hier en nu is. Pas in het nu-moment wordt de ultieme realiteit van de dingen, de dingen zoals ze werkelijk zijn, de wereld als zodanig, de wereld 'die is zoals ze is' gemanifesteerd. Het is eerst in het huidige ogenblik dat de wereld zich in zijn *zelfzoheid* openbaart. Enkel in het hier en nu, in het huidige ogenblik.' (pag 164)

De ervaring met kunst -de esthetische ervaring- is als de ervaring van de derde denkweg: de paradoxale dubbele negatie die ons in contact brengt met de werkelijkheid zoals ze is. Dat contact ontstaat tussen ons en de dingen, is in ons en in de dingen en doet ons leven in het hier-en-nu met de dingen. Wat blijft in zo'n ervaring, is dat …… rust?

Voorbereiding volgende bijeenkomst

Als je het boek op je eigen wijze hebt gelezen, leg het dan naast je neer. Neem een half uur-uurtje de tijd om in alle rust de teksten van het boek in je geest te laten nadansen, nazingen, na-echoën. Luister in stilte naar de echo, kijk naar innerlijke beelden, voel de resonantie van de melodie in je lijf. Vergeet dan de echo, de beelden, de resonantie. Laat ze wegvloeien als wolken aan de lucht en ervaar de rust van het moment. Denk dan na een korte adempauze aan het moment dat een specifiek kunstwerk een diepe rust bij je heeft achtergelaten. Dat 'kunstwerk' kan van alles zijn, zoals een wandeling in de natuur, een mooi bereide maaltijd, een ontmoeting met een mooi mens, een architectonisch bouwwerk, of een muziekstuk, een foto, een schilderij.

Zoek vervolgens een passage op in het boek dat jouw ervaring met het kunstwerk mooi verwoordt. Omdat ten eerste het kunstwerk en de passage hetzelfde zijn. En tegelijkertijd, ten tweede, omdat het kunstwerk en de passage verschillend zijn. En dan omdat, ten derde, de eenheid en het verschil van het kunstwerk en de passage een eenheid zijn, waarbij zowel het kunstwerk als de passage hun uniekheid behouden. De combinatie passage-kunstwerk is jouw antwoord op de vraag 'Wat is er aan/afwezig in de rust?

Opzet bijeenkomst

1)We starten de bijeenkomst met de gekozen combinatie passage-kunstwerk.
Als je mij een emailtje stuurt met een foto, een mp3 of mp4 bestandje van het kunstwerk, dan kunnen we meekijken, meeluisteren, terwijl we de passage met elkaar herlezen.
2)We geven gezamenlijk antwoord op de vraag 'Wat is er aan/afwezig in de rust?'.
3)Afsluiten drieluik: In dit drieluik hebben drie vragen centraal gestaan. 1e Waarin is innerlijke rust te vinden? 2e Wanneer is het zoeken naar eenheid rustgevend? En 3e Wat is er aan/afwezig in de rust?
We sluiten het drieluik af met ieders persoonlijk noot over het thema rust.